

Azərbaycan - Mərkəzi Asiya: Vahid region, ortaq gələcək

Mübariz ABDULLAYEV

Bakıda Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin (BMTM) təşkilatçılığı ilə “C6: Vahid region, ortaq gələcək strateji dialoqun gücləndirilməsi” mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilib. Konfrans çərçivəsində “Dialoqdan dayanıqlı mexanizmlər: C6 əməkdaşlığının gələcəyi”, “Əlaqəlilik və inkişaf: C6 əməkdaşlığının iqtisadi ölçüsü və dayanıqlı inkişaf”, həmçinin “Qlobal qeyri-sabitlik şəraitində C6 regional təhlükəsizliyi” mövzularında müzakirələr aparılıb.

Tədbirdə C6 formatına üzv ölkələrin aparıcı beyin mərkəzlərini təmsil edən ekspertlər, analitiklər və tədqiqatçılar iştirak ediblər. Konfrans C6 çərçivəsində strateji dialoqun dərinləşdirilməsi, ortaq yanaşmaların formalaşdırılması və regionun dayanıqlı inkişafına töhfə verəcək əməkdaşlıq mexanizmlərinin təşviq edilməsi məqsədilə təşkil olunub.

Mərkəzi Asiyada Azərbaycana və onun Liderinə artan inam

Ötən il noyabrın 16-da Özbəkistanın paytaxtı Daşkənddə Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıları 7-ci Məşvərət Görüşü keçirilib və həmin görüş çərçivəsində əlamətdar hadisə baş verib. Belə ki, görüş çərçivəsində Azərbaycanın təmhüquqlu üzv qismində Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıları 7-ci Məşvərət Görüşü formatına qoşulmasına dair prinsipial qərar qəbul edilib.

Azərbaycanın qonşu coğrafiyada yerləşən ölkələrin dövlət başçılarını bir araya gətirən Məşvərət Görüşü formatına təmhüquqlu üzv qismində qoşulması sıradan bir hadisə deyil. Bu, Mərkəzi Asiyada Azərbaycana və onun Liderinə artan inamın növbəti təzahürüdür. Bunu Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıları 7-ci Məşvərət Görüşündə liderlərin ifadə etdikləri fikirlərdən də görmək mümkündür.

Söhbət əslində Mərkəzi Asiya ilə Cənubi Qafqaz arasında güclü bir körpünün qurulmasından və vahid əməkdaşlıq məkanının formalaşmasına yol açılmasından gedir. Bu, sözsüz ki, hər iki regionun strateji qarşılıqlı əlaqəsini və dayanıqlılığını gücləndirəcək. Burada Azərbaycan əsas, birləşdirici həlqə qismində çıxış edir. “Həmrəyliyin gücləndirilməsi və birgə inkişafa can atmaq Mərkəzi Asiyanın beynəlxalq mövqeyinin möhkəmlənməsinə və global rolunun artırılmasına töhfə verir. “Mərkəzi Asiya +” formatlarının qarşılıqlı fəaliyyəti güclənib. Region nüfuzlu beynəlxalq platformalarda vahid mövqedən çıxış edir. Şübhəsiz ki, Azərbaycanın bizim formata qoşulması ilə regionumuzun qlobal

miqyasda səsi daha əhəmiyyətli olacaq”, - deyərək Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyev vurğulayıb.

Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev Azərbaycanın təmhüquqlu üzv qismində Məşvərət Görüşü formatına qoşulmasını tarixi qərar kimi səciyyələndirib. O, Azərbaycanın bu yeni formatda regional əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsinə mühüm töhfə verəcəyinə əminliyini ifadə edib.

Qırğız Respublikasının Prezidenti Sadır Japarov da ölkəsinin Azərbaycanın təmhüquqlu üzv qismində Məşvərət görüşləri formatına qoşulması təşəbbüsünü dəstəklədiyini vurğulayaraq qeyd edib ki, qardaş Azərbaycanda iştirakı ilə formatın genişləndirilməsi Mərkəzi Asiyanın qarşısında xüsusilə beynəlxalq tranzit, logistika və energetika sahələrində yeni imkanlar, geniş əməkdaşlıq üfqləri açacaq. Bu format öz səmərəliliyini sübut edib, təkcə regionda mövcud problemlərin müzakirə olunduğu deyil, həm də yeni təşəbbüslərin və təkliflərin fəal şəkildə irəli sürüldüyü real, özünəməxsus yeganə platformaya çevrilib.

Tacikistan Respublikasının Prezidenti Emoməli Rəhmon da ölkəmizi Məşvərət görüşlərinə qoşulması münasibətilə təbrik edərək deyib: “Hörmətli İlham Heydər oğlu Əliyevi Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıları 7-ci Məşvərət görüşlərinə qoşulması münasibətilə təbrik edirəm. Sevindirici haldır ki, məkanımız beynəlxalq və regional proseslərin mühüm iştirakçısının təmsalında öz əhəmiyyətini inamla artırır. Bu, balanslaşdırılıb və region ölkələrinin artan maraqlarının inkişafına səyləri nümayiş etdirir”.

Həmçinin tədbirdə çıxış edən Türkmənistan Prezidenti Sərdar Berdiməhəmmədov dövlətimizin başçısına Azərbaycanın təmhüquqlu iştirakçı qismində Məşvərət görüşlərinə qoşulması münasibətilə təbriklərini çatdırıb.

Xüsusi xarakter daşıyan münasibətlər

Hazırda dünyada ziddiyyətli proseslər izlənilir, xüsusilə də qütbləşmə dərinləşir. Ciddi narahatlıq yaradan mövcud geosiyasi reallıqlar fonunda hər bir dövlət üçün təbii müttəfiqlərinin sayını artırması zərurət qismində çıxış edir. Bu kontekstdə son illərdə Azərbaycanla Mərkəzi Asiya dövlətləri arasında münasibətlərin dərinləşməsi məmnunluq doğu-

rud. Prezident İlham Əliyev Mərkəzi Asiya Dövlət Başçıları 7-ci Məşvərət Görüşündəki çıxışında Azərbaycanla Mərkəzi Asiya dövlətləri arasında münasibətlərin xüsusi xarakter daşıdığını bildirib. “Bizi çoxəsrlik ortaq tarix, mənəvi və mədəni irs, qardaşlıq, dostluq, həmrəylik birləşdirir. Biz bu əlaqələri nəinki qoruyub saxlamışıq, həm də onlara strateji tərəfdaşlıq xarakterinə malik olan yeni dinamika bəxş etmişik”, - deyərək dövlətimizin başçısı vurğulayıb.

Liderlərin intensiv hal alan təmasları, onların qarşılıqlı səfərlərinin sayının artması, həmçinin hüquqi bazanın imzalanması yeni səmərələrə möhkəmləndirilməsi, müxtəlif sahə-

lərdə uğurla icra olunan çoxsaylı layihələr respublikamızla Xəzərin digər sahillərindəki ölkələr arasında əlaqələrin genişlənməsinin əyani təsdiqidir. Qeyd edək ki, son 3 ildə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Mərkəzi Asiya ölkələrində 14 dəfə səfərdə olub, eyni zamanda, bu müddət ərzində həmin regionun liderləri 23 dəfə ölkəmizə səfərə gəliblər. Yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlərin müntəzəm xarakter alması etimad mühitinin möhkəmlənməsinin, gündəliyin kifayət qədər geniş əhatə dairəsinə malik olmasının əyani göstəricisidir.

Yaxşı haldır ki, tarixi ənənələr qorunur və münasibətlər daha da möhkəmlənir. Bu gün Azərbaycan və Mərkəzi Asiya ölkələrinin yaxınlaşmasına, daha sıx inteqrasiya etmələrinə dövlətlər səviyyəsində güclü siyasi iradə göstərilir. Eyni zamanda, bunu ölkələrin cəmiyyətləri istəyirlər. Bu gün fəal qarşılıqlı fəaliyyət sayəsində Mərkəzi Asiya və Azərbaycan artıq global miqyasda nüfuzu əhəmiyyətli dərəcədə artan vahid geosiyasi və geoiqtisadi region qismində çıxış edir. Pre-

zident İlham Əliyev bu amilə diqqət cərkərək bildirib ki, biz müxtəlif beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində uğurla əməkdaşlıq edirik, bir-birimizin təşəbbüslərini dəstəkləyirik, qlobal və regional problemlərin həllində ümumi yanaşmalar işləyib hazırlayıırıq.

Şərqlə Qərb, Şimala Cənub arasında birləşdirici körpü

Azərbaycanın yaratdığı reallıqların nəticəsi olaraq Mərkəzi Asiya dövlətlərinin Avropaya çıxış imkanları genişlənib. Prezident İlham Əliyevin bildirdiyi kimi, bu gün Azərbaycan və Mərkəzi Asiya Şərqlə Qərb, Şimala Cənub arasında birləşdirici bənd və körpüdür. Orta Dəhlizin inkişafı ölkələrimiz üçün strateji əhəmiyyət kəsb edir. Nəqliyyat və logistika infrastrukturunun müasirləşdirilməsi, gömrük prosedurlarının sinxronlaşdırılması və rəqəmsallaşdırılması üzərə birgə səylər yükdaşımaların həcmində artırılması, iqtisadi dayanıqlılığın gücləndirilməsi və beynəlxalq bazarlarda əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi üçün geniş imkanlar açır. Son 3 ildə Orta Dəhliz üzrə Azərbaycandan keçən yükdaşımalar 90 faiz artıb. Dəhliz boyu gediş vaxtları xeyli azaldılıb. Zəngəzur Dəhlizinin (TRIP) marşrutunun yaradılması ilə imkanlar daha da artacaq.

Bütövlükdə, Azərbaycan-Mərkəzi Asiya əlaqələri çoxvektorlu olması ilə səciyyələnilir. Respublikamızın Mərkəzi Asiya ölkələri ilə müttəfiqlik və strateji tərəfdaşlıq, o cümlədən birgə investisiya fondlarının yaradılması haqqında müqavilə və bəyannamələr imzalanması mühüm əhəmiyyət daşıyır. O cümlədən müntəzəm olaraq keçirilən mədəniyyət günləri, sərgilər, konsertlər xalqlarımızı daha da yaxınlaşdırır, bizim dostluğumuza verdiyimiz dəyəri bariz şəkildə nümayiş etdirir.

Ölkəmizin Mərkəzi Asiya dövlətləri ilə yaxınlaşması və vahid platformada çıxış etməsi Azərbaycanın yerləşdiyi Cənubi Qafqazı inkar etmir. Respublikamızın qonşuluq siyasəti xoş məramla əsaslanır. O cümlədən qalib Azərbaycanın yaratdığı reallıqlar Cənubi Qafqazda sülh, təhlükəsizlik və əməkdaşlıq üçün yeni fürsət pəncərələri açır. Ölkəmizin sülh gündəliyi də bu imkanlardan daha geniş istifadə olunmasını hədəfləyir. Şübhə yoxdur ki, Azərbaycanın Mərkəzi Asiya platformasında təmsilçiliyi hər iki regionun strateji qarşılıqlı əlaqəsini və bu əlaqələrin dayanıqlılığını da-

ha da gücləndirəcək.

C6 üçün daha işlək mexanizmlər

Azərbaycan və Mərkəzi Asiya ölkələri arasında inteqrasiyanın dərinləşməsinə güclü siyasi iradə ortadadır. Eyni zamanda, münasibətləri irəli aparmaq üçün daha səmərəli mexanizmlərin yaradılmasına ehtiyac var. Bakıda keçirilən beynəlxalq konfransa buna çağırış edilib. Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin İdarə Heyətinin sədri Fərid Şəfiyev çıxışında bildirib ki, Azərbaycan Mərkəzi Asiya ilə fəal əməkdaşlıq etsə də, əsas məsələ bu əməkdaşlığın daha vahid, institusionallaşdırılması və gələcəyə yönəlmis çərçivə əsasında qurulmasıdır. Məqsəd əməkdaşlığı uzunmüddətli imkanlara çevirməkdir. C6 formatı məhz bu funksiyaları yerinə yetirməlidir. “C6 mövcud təşəbbüsləri təkrarlamaqdan, onların daha güclü və davamlı olmasına, eləcə də təsir dairəsinin genişlənməsinə kömək edə bilər. C6 uzunmüddətli fəaliyyət üçün praktik və inklüziv olmalıdır. Regionumuzun müxtəlifliyini nəzərə alaraq əməkdaşlıq yalnız çəvik və nəticəyönümlü olduqda effektiv olur. Davamlı regional format isə fərqlilikləri hörmətlə qarşılayan, nəticələrə fokuslanan və ortaq strateji tələblərə uyğun olan formatdır,” - deyərək F.Şəfiyev əlavə edib.

Qazaxıstan Respublikası Prezidenti yanında Milli Qurultayın üzvü Talqat Kaliyev çıxışı zamanı bildirib ki, C6 formatı çərçivəsində kiçik, çəvik və mobil katibliyin yaradılması məqsəduyğun ola bilər. Belə bir mexanizmi institusional yaddaşın qorunmasını təmin edər, eyni zamanda, çəvik və gələcəyə yönəlik proseslərin ardıcılığını saxlayar.

Dost ölkənin təmsilçisi qeyd edib ki, hazırkı mərhələdə ənənəvi əməkdaşlıq formatları öz imkanlarını böyük ölçüdə tükədir və bu səbəbdən daimi yaradıcı axtarış, çəvik yanaşma və mövcud vəziyyətin davamlı monitorinqi zəruridir. Əsas məqsəd yeni, daha effektiv və daha maraqlı əməkdaşlıq mexanizmləri təklif etməkdən ibarət olmalıdır.

Talqat Kaliyev, həmçinin gənc nəslin regional yaxınlaşmaya istiqamətləndirilməsinin vacibliyini xüsusi vurğulayıb. O bildirib ki, məktəblərarası və akademik mübadilə proqramlarının təşkili, davamlı dialoq və ümumi regional kimliyin formalaşdırılması gələcək əməkdaşlığın möhkəm təməlini yarada bilər.

Talqat Kaliyev vurğulayıb ki, dünya sürətlə regionalizasiyaya doğru irəliləyir və bu şəraitdə C6 ölkələri üçün ortaq gündəliyin formalaşdırılması, birgə qərarların qəbulu və yaranan qlobal qeyri-sabitlikdən maksimum fayda əldə etmək xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.